

Nr 136

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.; given Stockholms slott den 1 april 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sigurd Lindholm

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga vissa ändringar bl. a. i statens allmänna avlöningsreglemente, övriga statliga avlöningsreglementen och statens allmänna tjänstepensionsreglemente. Vissa av ändringarna är föranledda av riksdagens redan fattade beslut eller avhängiga av bifall till förslag, som i statsverkspropositionen framlagts för årets riksdag. Ändringar påkallas även för lösning av vissa särskilda frågor, som varit föremål för beredning inom civildepartementet, såsom frågan om förmåner i samband med arbetsvård för partiellt arbetsföra, m. m.

Vidare begärs bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela vissa föreskrifter i fråga om samordning av tjänstepensionsförmån med änke- och barnpension och att besluta om pensionsförbättring i vissa fall, då polisman övergått från kommunal till statlig pensionering.

Slutligen redovisas för riksdagen tilltänkta ändringar i grunderna för den s. k. bilkalkyl, som ligger till grund för beräkning av ersättning vid tjänsteresa med egen bil.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 april
1960.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lindholm, frågor om *ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.* samt anför därvid följande.

I olika tidigare propositioner till årets riksdag har framlagts förslag, som föranleder ändringar i gällande statliga avlöningsreglementen.

I årets statsverksproposition (VIII ht, p. 189) har sålunda framlagts förslag om dels ombildande av gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium till statligt allmänt gymnasium, dels inrättande av vissa övningslärartjänster vid nämnda gymnasium och vid vissa försöksgymnasier, dels ock ändrad lönegradsplacering för vissa övningslärartjänster vid statligt gymnasium.

Ytterligare förslag av här avsedd natur har framlagts i bl. a. prop. 1960: 61 angående statsbidrag till lärarbostäder m. m., prop. 1960: 101 angående stiftskansliernas organisation m. m. och prop. 1960: 106 angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m. I anslutning till de i dessa propositioner framlagda förslagen har begärts riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade författningsändringar.

Enligt beslut av 1959 års riksdag (prop. 106, SU 103, rskr 256) skall Stockholms högskola den 1 juli 1960 ombildas till ett statligt lärosäte, benämnt universitetet i Stockholm. Detta medför behov av ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente och statens allmänna tjänstepensionsreglemente.

Vidare har i prop. 1959: 92 angående utbildning av lärare i manlig slöjd framlagts förslag, som föranleder vissa ändringar i avlöningsreglementet för övningslärare. I propositionen begärt bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade författningsändringar har lämnats av riksdagen (SU 116, rskr 268).

I prop. 1960: 75 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m. framlagt förslag om änke- och barnpensionering medför behov av vissa föreskrifter beträffande samordning av tjänstepensionsförmåner med änke- och barnpensioner.

Inom civildepartementet har härutöver varit föremål för beredning vissa andra löne- och pensionsfrågor, som för sin lösning påkallar reglementsändringar eller som eljest är av natur att böra underställas riksdagen. Jag torde sålunda få anmäla bl. a. frågor om förmåner i samband med arbetsvård för partiellt arbetsföra, m. m., vissa i samband med polismans övergång till statlig pensionering uppkommande frågor och vissa ändringar i grunderna för den s. k. bilkalkyl, som ligger till grund för beräkning av ersättning vid tjänsteresa med egen bil.

I. Vissa ändringar i avlöningsreglementena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente

Jag torde nu få anmäla frågor om vissa ändringar i avlöningsreglementena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente, vilka ändringar ej kan ske med stöd av redan lämnade eller begärda bemyndiganden.

A. Statens allmänna avlöningsreglemente (Saar)

I fråga om Saar föreligger anledning att företaga de ändringar, som framgår av det följande.

1 §.

Reglementets tillämpningsområde m. m.

I 1 mom. b) av förevarande paragraf stadgas, att Saar skall äga tillämpning beträffande tjänstemän vid Stockholms högskola, i den mån de innehar tjänster upptagna å personalförteckning, som Kungl. Maj:t fastställt med stöd av riksdagens beslut. I anslutning till att högskolan enligt tidigare nämnt beslut av 1959 års riksdag fr. o. m. den 1 juli 1960 skall ombildas till ett statligt lärosäte bör förenämnda stadgande utgå ur reglementet.

Beslutet medför även behov av vissa andra ändringar i Saar, vilka jag av praktiska skäl torde i korthet få redovisa redan i detta sammanhang. I 3 § 1 mom. andra stycket erfordras sålunda en ändring av stadgandet om vad som inrymmes under samlingsbenämningen »universiteten och vissa högskolor». De under 4, 5, 13, 41 och 49 §§ meddelade särskilda bestämmelserna för universiteten och vissa högskolor berör endast Stockholms högskola och är föranledda av högskolans karaktär av icke-statlig institution. De kan därför i samband med förstatligandet utgå ur reglementet. Samma gäller beträffande punkten 2 av de under 19 § meddelade särbestämmelserna, dock bör i samband därmed viss övergångsbestämmelse meddelas. Vidare bör viss jämkning ske i den i de särskilda bestämmelserna under 33 § intagna tabellen över representationsbidrag.

3 §.

För reglementets tillämpning grundläggande bestämmelser

I 1 mom. av förevarande paragraf anges de läroanstalter, som inrymmes under samlingsbenämningen »läroverk m. fl. läroanstalter» i de särskilda bestämmelserna till vissa av reglementets paragrafer. Vid bifall till vad i årets statsverksproposition (VIII ht, p. 189) föreslagits om förstatligande av gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk bör bland de under förenämnda samlingsbenämning upptagna läroanstalterna införas jämväl statligt allmänt gymnasium. Detta erfordras jämväl på grund av att de statliga försöksgymnasierna i skolstyrelselagen och i skolstadgorna inrymmes under benämningen »statliga allmänna gymnasier».

6 §.

Förening av lönegradsplacerade tjänster m. m.

Enligt de särskilda bestämmelserna för läroverk m. fl. läroanstalter må med rektorstjänst vid där avsedd skola utan särskilt tillstånd förenas ordinarie eller extra ordinarie lärartjänst vid läroanstalt, varom där är fråga, under förutsättning att tjänstemannen frånträder utövningen av sistnämnda tjänst.

Här avsedd bestämmelse om rätt till tjänsteförening torde böra utvidgas till att gälla jämväl de fall, då enligt bestämmelserna i 4 kap. 14 § allmänna skolstadgan rektors lärartjänst föres över stat.

29 §.

Semester och däremot svarande annan ledighet

Enligt under denna paragraf meddelade särskilda bestämmelser för bl. a. statens vårdanstalt å Vennarn för alkoholmissbrukare skall årssemestern för bl. a. översköterska och sjuksköterska, därest de tillhör avdragsgrupp 3, omfatta minst 25 dagar eller, fr. o. m. det kalenderår tjänstemannen fyller 40 år, minst 35 dagar.

Med hänsyn till att tjänster av ifrågavarande slag numera finns också vid andra motsvarande vårdanstalter torde förenämnda särskilda bestämmelser böra göras generellt tillämpliga å vårdanstalterna för alkoholmissbrukare.

33 §.

Särskilda ersättningar

Punkten 3 a) av de under denna paragraf meddelade särskilda bestämmelserna för utrikesförvaltningen innehåller bl. a. föreskrifter om bidrag för inköp av bil och ersättning för hållande av bil. Dessa föreskrifter inne-

bär, *dels* att bidrag för inköp av bil utgår med 10 000 kronor, när tjänsteman vid utrikesförvaltningen för första gången förordnats att med ställning som sändebud tjänstgöra såsom chef för beskickning eller permanent delegation eller att i egenskap av generalkonsul tjänstgöra som chef för generalkonsulat, *dels ock* att under tiden för innehav av sådant förordnande ersättning för hållande av bil utgår med på visst sätt beräknat belopp för år, därest för tjänsteutövningen användes sådant fordon. Ifrågavarande förmåner utgår sålunda i princip till cheferna för beskickningar, permanenta delegationer och generalkonsulat, dock ej till tjänsteman som förordnats att med *ställning* som generalkonsul tjänstgöra såsom chef för generalkonsulat.

Frågan om en utvidgning av bestämmelsernas tillämpningsområde till att omfatta jämväl tjänsteman med sist avsett förordnande har aktualiserats av utrikesdepartementet, sedan ett par tjänstemän i lönegraden Bo 1 erhållit sådana förordnanden efter att tidigare med ställning som sändebud ha tjänstgjort såsom beskickningschefer. Jag finner ej skäl motsätta mig en sådan utvidgning. Den föreslagna ändringen medför behov av en konsekvensändring i 4 § 3 mom. kungörelsen den 27 november 1953 (nr 667) om ersättning för flyttningkostnad vid flyttning utom riket, vilket stadgande reglerar rätten till ersättning för transport av bil.

För vidtagande av sistnämnda ändring erfordras ej särskilt bemyndigande.

35 §.

Lönetillägg vid vissa slag av tjänstgöring

Enligt punkten 1 av de under 2 mom. förevarande paragraf meddelade bestämmelserna för försvaret äger beställningshavare under sjötjänstgöring uppbära sjötillägg med belopp, som framgår av en i bestämmelserna intagen tabell. I fråga om civilmilitära beställningshavare innehåller denna tabell inga belopp för lägre lönegrader än A 19. Numera finns inom mariningenjörkåren sjötjänstgörande civilmilitära beställningshavare även i lägre lönegrader, nämligen Ae 11, 13, 15 och 17. För närvarande innehas dessa beställningar av förutvarande underofficerare tillhörande maskin- och hantverksavdelningarna inom flottan och kustartilleriet, vilka efter genomgång av viss teknisk utbildning övergått till civilmilitära beställningar vid mariningenjörkåren. Genom övergången från militär till civilmilitär anställning har de till följd av sjötilläggstabellens konstruktion gått miste om rätten till sjötillägg.

Jag föreslår, att sjötilläggstabellen kompletteras på sådant sätt att här avsedda mariningenjörer i lönegraderna A 11, 13, 15 och 17 blir berättigade att under sjötjänstgöring uppbära sjötillägg med samma belopp, som gäller för militära beställningshavare i motsvarande lönegrader.

B. Avlöningsreglementet för övningslärare (Arö)

Vid bifall till vad i årets statsverksproposition (VIII ht, p. 189) föreslagits angående dels inrättande av vissa övningslärartjänster vid gymnasiet vid Uppsala enskilda läroverk i samband med förstatligandet av gymnasiet och vid vissa försöksgymnasier, dels ock ändrad lönegradsplacering för vissa övningslärartjänster vid försöksgymnasierna erfordras ändringar i den i 5 § 1 mom. Arö intagna tabellen. Bl. a. bör däri införas benämningen statligt allmänt gymnasium.

Då någon tjänst som lärare i kvinnlig slöjd icke längre finns inrättad vid statens skolköksseminarium, kan vidare den i tabellen intagna föreskriften om lönegraden för sådan lärare utgå.

C. Statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR)

I den såsom bilaga vid SPR fogade sammanställningen finns f. n. under VII.f) intagen en föreskrift rörande anställningshavare vid Stockholms högskola. Föreskriften anknyter till högskolans karaktär av icke-statlig institution. I anslutning till att högskolan enligt i det föregående nämnt beslut av 1959 års riksdag fr. o. m. den 1 juli 1960 skall ombildas till ett statligt lärosäte kan föreskriften utgå ur bilagan.

II. Förmåner i samband med arbetsvård för partiellt arbetsföra, m. m.

I prop. 1949: 132 och prop. 1956: 158 ägnades frågan om vidtagande av åtgärder i syfte att tillvarataga de partiellt arbetsföras produktionsförmåga inom statsverksamheten ingående uppmärksamhet. Med partiellt arbetsföra avsågs personer, vilka på grund av fysiskt eller psykiskt arbetshinder eller social belastning hade eller väntades få svårare än andra att erhålla eller behålla ett förvärvsarbete. I Kungl. Maj:ts cirkulär den 3 januari 1957 (nr 5) till statsmyndigheterna angående anställande av partiellt arbetsföra m. m. sammanfördes vissa riktlinjer för handläggning av frågor rörande anställning och bibehållande i anställning av partiellt arbetsföra.

I samband med inrättandet år 1956 av statens nämnd för partiellt arbetsföra ålade Kungl. Maj:t nämnden att inkomma med förslag till åtgärder, som kunde anses erforderliga för att underlätta anställning, omflyttning och ett bättre utnyttjande av de partiellt arbetsföra. Sedan nämnden med anledning härav i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen i skrivelse den 16 april 1959 hemställt att ett neutralt löneanslag för omplacerade partiellt arbetsföra skulle uppföras i riksstaten, föreslog Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under tolfte huvudtiteln riksdagen att till lönekostnader vid omplacering av partiellt arbetsföra för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor. Riksdagen har godkänt detta förslag (SU 12, rskr 12).

I statsverkspropositionen erinrades vidare om att arbetsmarknadsstyrelsen och statens nämnd för partiellt arbetsföra i gemensam skrivelse den 16 april 1959 framlagt vissa förslag beträffande statliga befattningshavares förmåner i samband med arbetsvård m. m. Frågan om vidtagande av åtgärder i anledning av denna framställning, som remissbehandlats samtidigt med framställningen om ett neutralt löneanslag, ansågs därvid höra upptagas till prövning i ett senare sammanhang.

Frågan om vidtagande av åtgärder i anledning av nämnda framställning torde nu få anmälas.

Innan en närmare redogörelse för framställningens innehåll och remissmyndigheternas synpunkter lämnas, torde emellertid få redovisas vissa huvuddrag av de föreskrifter i det år 1959 införda statliga pensionssystemet, vilka har anknytning till frågan om de partiellt arbetsföra.

Enligt SPR skall vad beträffar anställningshavare, som med stöd av läkarintyg angående hälsotillståndet i samband med anställandet bedömes vara partiellt arbetsföra med oviss prognos beträffande arbetshindret, särskilt beslut fattas, att han tills vidare icke må förvärva annan tjänstepensionsrätt än rätt till ålderspension och från 65 års ålder utgående egenlivränta samt sådana pensionsförmåner i övrigt, för vilkas utgående bristen i hälsotillståndet finnes uppenbarligen sakna betydelse eller vilka må följa av särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Nu avsett beslut omprövas enligt tilläggsbestämmelserna till SPR med tidsmellanrum av omkring tre år. Utan hinder av att dylikt beslut fattats äger emellertid enligt tilläggsbestämmelserna vederbörande pensionsmyndighet, om den finner skäl därtill, medge en pensionsrätt av mera vidsträckt innebörd. Anställningsmyndigheten kan i samband med sådan periodiskt återkommande omprövning som nyss sagts, om arbetshindret bortfallit eller utvecklats sig gynnsamt, häva tidigare gällande begränsningar i pensionsrätten. Anställningen kan därmed bli förenad med reguljär rätt till sjukpension och familjepension.

Anställningshavare må enligt de nya pensionsbestämmelserna förklaras skyldig att avgå, om han till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan befinnes för framtiden oförmögen att tillfredsställande sköta sitt arbete. Myndigheten må även förklara honom skyldig att avgå, om han till följd av förlust av eller nedsättning i arbetsförmågan under 24 månader i följd antingen icke tjänstgjort eller tjänstgjort allenast på försök under kortare tid och det dessutom enligt medicinalstyrelsens bedömande föreligger såväl sannolikhet för att han icke kan återinträda i arbete inom ytterligare tolv månader som ovisshet angående den vidare utvecklingen av arbetsförmågan. Sjukpensionering före pensioneringsperiodens nedre gräns företages dock endast därest omplacering till annan med statlig pensionsrätt förenad anställning prövats icke kunna ske.

Angående tillvägagångssättet vid prövning av nyssnämnda avgångsskyldighet stadgas i tilläggsbestämmelserna till SPR att det åligger myndighet (huvudman) att föranstalta om den närmare utredning, som må anses erforderlig för bedömande av anställningshavarens framtida tjänstbarhet. Där utredningen visar, att anställningshavaren enligt vederbörande läkares uppfattning är för framtiden oförmögen att tillfredsställande utföra honom åliggande arbete, skall myndigheten, om icke anställningshavaren överföres till annan med statlig pensionsrätt förenad anställning vid verket (hos huvudmannen), föranstalta om att ansökning om förflyttning till annat verk (annan huvudman), eller om entledigande och om egenpension ingives. Mot-

svarande gäller i det fall anställningshavaren under en tid av 24 månader i följd varit oförmögen tjänstgöra annat än tidvis eller med reducerad tjänstgöringstid och utredningen icke utvisar att otjänstbarheten är övergående. Om i de nämnda fallen avsedd ansökning icke ingives, skall myndigheten tillse att frågan ändå blir prövad. Därest utredningen icke leder till övergång till annan anställning och ej heller pensionering sker, skall, om förhållandena föranleder därtill, förnyad utredning företas senast ett år efter föregående prövning av ärendet.

I här förut avsedda fall må beslut om sjukpension ej meddelas utan att den myndighet, som äger pröva frågan, dessförinnan inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen. Där anställningshavaren ej uppnått pensioneringsperiodens nedre gräns och det enligt medicinalstyrelsens mening finns anledning antaga, att anställningshavaren skulle kunna utnyttjas i annan anställning, må beslut om sjukpension ej meddelas utan att jämväl statens nämnd för partiellt arbetsföra avgivit yttrande.

Såsom en ytterligare bakgrund till behandlingen av framställningen torde vidare böra lämnas en översikt av vanligen förekommande arbetsvårdsformer.

I fråga om s. k. rehabilitering — varmed avses åtgärder, som vidtages för att minska följderna av sjukdom eller invaliditet — skiljes mellan en medicinskt betonad och en arbetsmarknadsbetonad del. Den arbetsmarknadsbetonade rehabiliteringen — arbetsvården — varom här närmast är fråga, bedrivs under det statliga arbetsvårdsorganets — arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna — överinseende i form av bl. a. arbetsprövning, arbetsträning, yrkesutbildning och s. k. skyddad sysselsättning. Arbetsprövning verkställs bl. a. vid statens arbetsklirik i Stockholm och avser bedömning av den partiellt arbetsföres arbetsförmåga från olika synpunkter. Arbetsträning bedrivs vid träningsverkstäder, som upprättats av landsting, kommuner och enskilda under medverkan av arbetsmarknadsmyndigheterna. De partiellt arbetsföra beredes vid dessa verkstäder möjlighet att under tillsyn och fortlöpande ordination av läkare anpassa sin arbetsförmåga efter förhållandena på en arbetsplats för att sedermera kunna övergå till ett under träningsperioden anskaffat arbete. Arbetsvård i form av yrkesutbildning kan huvudsakligen ske antingen genom utbildning vid ordinarie utbildningsanstalter och specialskolor eller vid kortare kurser anordnade fristående eller i anslutning till läroanstalter. Vid sidan av denna yrkesutbildning i skol- eller kursform förekommer yrkesutbildning vid bl. a. statliga eller kommunala inrättningar.

Såvitt gäller statligt anställd personal har under senare år särskilt vid de affärsdrivande verken utbyggts en arbetsvårdsverksamhet inom verkens egen ram i mer eller mindre omfattande samarbete med arbetsvårdsmyndigheterna.

Inom det statliga kollektivavtalsområdet har statens avtalsnämnd meddelat vissa rekommendationer i samband med att arbetare beredes arbetsvård. Härur må återges följande.

Om arbetare blir föremål för arbetsprövning eller arbetsträning bör tillses, att han erhåller skälig ersättning under härför erforderlig tid. Åtnjuter

arbetaren sjukavlöning synes motiverat, att han i förekommande fall erhåller skäligen gottgörelse för resekostnader och merkostnader för vistelse å annan ort, i den mån ersättning härför icke utgår i annan ordning. Om arbetaren icke åtnjuter sjukavlöning kan det likväl synas lämpligt, att han under här avsedd tid tilldelas ersättning motsvarande sådan lön samt därjämte i förekommande fall skäligen gottgörelse för kostnader som nyss sagts.

I sin förenämnda gemensamma framställning har *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens nämnd för partiellt arbetsföra* framhållit behovet av direktiv och anvisningar beträffande genomförandet av arbetsvårdsåtgärder för löneplansanställd statlig personal. Avsaknaden av riktlinjer för ersättande av vissa med rehabiliteringsåtgärderna direkt förenade kostnader och för under yrkesmässig rehabilitering utgående löneförmåner, däri inbegripet resekostnadsersättning och traktamente, framhålles ha medfört, att ovisshet råder hos myndigheterna om hur de ekonomiska frågorna i samband med arbetsvård skall lösas.

Arbetsmarknadsstyrelsen och statens nämnd för partiellt arbetsföra anser därför, att gällande bestämmelser bör kompletteras i fråga om förmåner i samband med rekommenderade och beslutade arbetsvårdsåtgärder och föreslår, att följande synpunkter måtte vinna beaktande vid kompletteringarnas genomförande.

1. Den myndighet, hos vilken vederbörande befattningshavare är anställd, skall efter hörande av tjänsteläkare/anvisningsläkare dels konstatera, att behov av arbetsvårdande åtgärder föreligger, och dels besluta, att åtgärderna i fråga skall vidtagas.

2. Beslut om arbetsvård fattas i samråd med den centrala eller lokala statliga arbetsvårdsmyndigheten (arbetsmarknadsstyrelsen eller vederbörande länsarbetsnämnd), som även äger att aktualisera sådana fall, som bedömes kunna bli i behov av arbetsvård.

3. Det ankommer på den statliga arbetsvårdsmyndigheten att verkställa beslutet och kontrollera den beslutade arbetsvårdsåtgärdens genomförande.

4. Under tid för arbetsvård, såsom anlagsundersökning, arbetsprövning, arbetsträning, fortbildning, omskolning och yrkesutbildning, utgår till befattningshavaren den lön, som vederbörande må vara berättigad till under tjänstledighet på grund av sjukdom.

5. I förekommande fall utgår till befattningshavaren ersättning motsvarande resekostnadsersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet jämte tilläggsbestämmelser. Kostnaderna härför bestrides av den myndighet, hos vilken vederbörande är anställd.

6. Vissa med beslutade arbetsvårdsåtgärder förenade kostnader, såsom avgifter för anlagsundersökningar, eventuella kostnader i samband med arbetsprövning och arbetsträning, kursavgifter, undervisningsmateriel o. s. v., bestrides — därest den myndighet, som har vederbörande anställd, saknar disponibla medel — av den statliga arbetsvårdsmyndigheten från reservationsanslaget till Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet.

Såsom tidigare nämnts har framställningen varit föremål för remissbehandling samtidigt med framställningen om ett neutralt löneanslag. Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning*, *statskontoret*, *riksräkenskapsverket*, *medicinalstyrelsen*, *statens lönenämnd* och *statens avtalsnämnd*. De hörda myndigheterna har inte haft något att erinra mot huvudlinjerna i förslaget. I vissa särskilda frågor förekommer dock avvikande uppfattningar.

Sålunda finner *medicinalstyrelsen* av värde att länsarbetsnämndernas förtroendeläkare blir i tillfälle att själva eller efter kompletterande specialistutlåtanden avgöra rehabiliteringsmöjligheterna och föreslå arten av de arbetsvårdande åtgärderna. Styrelsen förutsätter därför, att vederbörande verksamhetsmyndighets beslut om arbetsvård regelmässigt föregås av länsarbetsnämnds och i tväksamma fall jämväl arbetsmarknadsstyrelsens prövning av föreliggande arbetsvårdsmöjligheter. *Riksräkenskapsverket* anför, att det enligt förslaget skulle ankomma på den ställiga arbetsvårdsmyndigheten att verkställa beslut om arbetsvård och kontrollera arbetsvårdsåtgärdernas genomförande. Enligt riksräkenskapsverket bör emellertid den arbetsvårdande myndigheten endast ha att medverka vid verkställande av beslut och kontroll av dess genomförande. *Statens lönenämnd* utgår från att förslaget om sjukavlöning under tid för arbetsvård endast avser det fallet, att vederbörande befattningshavare är på grund av sjukdom eller invaliditet oförmögen att tjänstgöra och därför är tjänstledig, samt att befattningshavaren anses kunna återföras till arbete först efter arbetsvårdande åtgärder. Med hänsyn till de begränsade reseanslagen förutsätter *försvarets civilförvaltning* att myndighet, som utbetalar resekostnadsersättning och traktamente till tjänsteman i samband med arbetsvårdsåtgärder, skall efter därom gjord framställning kunna bemyndigas överskrida berörda anslagspost med belopp motsvarande de utgifter myndigheten vidkänts för ändamålet. Enligt *riksräkenskapsverket* bör de med beslutade arbetsvårdsåtgärder förenade särskilda kostnaderna, såsom avgifter för anlagsundersökningar, kostnader i samband med arbetsprövning och arbetsträning, kursavgifter och undervisningsmateriel, bestridas av den beslutande myndigheten från dess omkostnadsanslag. *Statskontoret* anser vissa av dessa kostnader vara av beskaffenhet att icke kunna bestridas från myndigheternas omkostnadsanslag. I den mån kostnaderna dock sakligt sett bör gäldas av till myndigheternas förfogande stående medel kan — särskilt för mindre verk — behov uppkomma att överskrida vederbörligt anslag. Statskontoret, som med hänsyn härtill finner det ur redovisningssynpunkt följdriktigt, att en anordning motsvarande det neutrala löneanslaget tillämpas för utgifter av omkostnadsnatur, förordar i detta läge att såväl avlöningar som omkostnader bestrides från ett gemensamt anslag uppdelat på två självständiga poster.

Departementschefen

Såsom framgår av det tidigare anförda har från statens sida under senare år vidtagits åtskilliga åtgärder i syfte att underlätta en produktiv arbetsinsats inom statsverksamheten av dem, som genom olycksfall eller sjukdom eller eljest blivit partiellt arbetsföra. Dessa åtgärder har inriktats på att skapa ökade möjligheter för de partiellt arbetsföra att vinna anställning i statens tjänst men också att underlätta för dem, som under sin anställning hos staten råkat ut för arbetshinder av olika slag, att bibehållas i arbete av för dem lämplig beskaffenhet.

Ej minst betydelsefulla har i detta sammanhang varit de åtgärder, som vidtogs i anslutning till beslut vid 1956 års riksdag. Bl. a. tillkom då statens nämnd för partiellt arbetsföra såsom ett rådgivande organ för myndigheterna vid deras handläggning av frågor av hithörande slag.

Vidare må erinras om de vidgade möjligheter till pensionsberättigande anställning, som öppnats genom 1959 års pensionsreglemente. En partiellt arbetsföra erhåller numera viss pensionsrätt även om prognosen beträffande utvecklingen av hans arbetshinder är oviss.

Genom beslut vid årets riksdag har slutligen genom beviljandet av det nya löneanslaget skapats ökade möjligheter att bibehålla i tjänst partiellt arbetsföra, vilka ej kan beredas lämpligt arbete inom ramen för den reguljära personalorganisationen.

De frågor, som aktualiserats genom arbetsmarknadsstyrelsens och statens nämnds för partiellt arbetsföra gemensamma framställning, berör genomförandet av arbetsvårdsåtgärder för partiellt arbetsföra. Det är alltså fråga om åtgärder av olika slag, som syftar till att underlätta för den som under anställningen blivit partiellt arbetsföra att återgå i aktivt arbete. Åtgärderna avser i allmänhet att genom omskolning göra vederbörande lämplig för nya arbetsuppgifter. Jag vill allmänt understryka angelägenheten av att arbetsvårdsåtgärder insättes så tidigt som det är möjligt med hänsyn till omständigheterna i det individuella fallet. Passiviteten under en längre tids sjukledighet medför psykiska påfrestningar för den partiellt arbetsföra och det kan antas att de utsikter till ny yrkesverksamhet, som arbetsvårdsåtgärderna öppnar, kan bidra till ett snabbare återställande av arbetsförmågan.

Framställningen berör *dels* i vilken ordning beslut om arbetsvård skall fattas och genomföras, *dels* vilka förmåner som därunder skall utgå, *dels* och hur ersättningen för vissa med arbetsvård förenade kostnader skall bestridas.

I framställningen åsyftas närmast arbetsvård för löneplansanställda i statens tjänst. I anslutning härtill vill jag framhålla att, med hänsyn till tillämpningsområdet för den statliga pensioneringen, de i framställningen upptagna frågorna torde i mer eller mindre hög grad beröra jämväl arbetare i statens tjänst ävensom anställningshavare hos annan huvudman än staten, i den mån de är underkastade SPR. I fråga om arbetare i statens tjänst kan sålunda frågan om ordningen för beslutande och genomförande av arbetsvårdsåtgärder ha betydelse. Därest nyssberörda anställningshavare hos annan huvudman än staten åtnjuter avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser, torde deras löneförmåner under arbetsvård böra avvägas efter samma grunder som för de statsanställda.

I framställningen har till en början uppdragits vissa riktlinjer beträffande *ordningen för fattande och genomförande av beslut i arbetsvårdsfrågor*. Jag vill i denna fråga understryka angelägenheten av att ett nära samarbete förekommer mellan de statliga myndigheterna och arbetsvårdsmyndigheten för att åstadkomma bästa möjliga resultat av vidtagna arbetsvårdsåtgärder.

Inrättandet av nämnden för partiellt arbetsföra och dess anknytning till arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsbyrå hade bl. a. detta syfte. Det synes mig emellertid likaledes önskvärt, att ej alltför snävt regelbinda formerna för detta samarbete. I vissa fall är det möjligt för anställningsmyndigheten att inom ramen för sin egen verksamhet på ett tillfredsställande sätt vidtaga arbetsvårdsåtgärder. Naturligen bör emellertid myndigheterna jämväl i fråga om sådana åtgärder tillgodogöra sig arbetsvårdsmyndighetens erfarenheter. Erinras må i anledning av vad medicinalstyrelsen i sitt utlåtande anfört, att de statliga myndigheterna enligt gällande bestämmelser i allmänhet har möjlighet att använda sig av konsultationsläkare i sin arbetsvårdande verksamhet och att hinder ej möter att såsom konsultationsläkare anlita läkare med särskild erfarenhet av arbetsvårdsfrågor.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter i procedurfrågan, som kan finnas påkallade.

I fråga om *löneförmåner* innefattar framställningen förslag om att anställningshavaren under tiden för arbetsvård skall komma i åtnjutande av den lön, vartill han må vara berättigad under tjänstledighet för sjukdom. Statens lönenämnd har i sitt remissutlåtande tillstyrkt förslaget på denna punkt från den utgångspunkten, att fråga är om tid, varunder vederbörande åtnjuter tjänstledighet i anledning av sjukdom eller invaliditet.

Jag delar uppfattningen att sjukavlönning bör utgå, därest arbetsvård meddelas under tid då sjukledighet åtnjutes. Sjukledighetens varaktighet och omfattning bör bestämmas efter medicinska grunder och vara beroende av vederbörande läkares bedömning. Arbetsvården bör alltså enligt min mening icke som sådan föranleda att sjukledigheten bryts.

Såvitt gäller arbetsvård, som meddelas under tid efter upphörd sjukledighet, är bedömningen av förmånsnivån mera komplicerad. Det kan sålunda med visst fog göras gällande att, eftersom vederbörande under arbetsvården ej fullgör sin tjänst, anledning kan finnas att reducera lönen och att det kan vara naturligt att därvid anknyta till sjukavlönningen. Arbetsvården kan emellertid ibland utövas i den formen, att vederbörande genomgår viss utbildning parallellt med helt arbetsföra. Det torde också f. n. i viss omfattning förekomma, att arbetsvård efter friskskrivning förenats med full lön genom att tjänstemannen beordrats härtill i tjänsten.

Full lön under arbetsvård efter friskskrivningen skulle enligt min mening innebära en värdefull uppmuntran för den partiellt arbetsföra, då det gäller att finna vägen tillbaka till en aktiv arbetsinsats. Jag anser mig därför böra föreslå att full lön skall utgå. En förutsättning för att en dylik förmån skall utläggas synes mig emellertid vara, att tillfredsställande garantier skapas för att den utnyttjas på ett riktigt sätt. Fråga bör sålunda vara endast om vedertagna arbetsvårdsformer. Åtgärdernas ändamålsenlighet bör vidare ha vitsordats av läkare, som utsetts av myndigheten. Kontakt bör i tveksamma fall ha tagits med nämnden för partiellt arbetsföra eller med det statliga arbetsvårdsorganet. Även om anledning kunde finnas att på något sätt begränsa tiden för förmånens åtnjutande, vill jag ej föreslå någon absolut

tidsgräns. Såsom en åtgärd i samma syfte och för att åstadkomma en såvitt möjligt enhetlig tillämpning förordar jag i stället, att full lön under arbetsvård icke skall kunna beviljas en anställningshavare under tid överstigande sammanlagt sex månader, med mindre anställningsmyndigheten och nämnden för partiellt arbetsföra är ense om lämpligheten härav.

Med iakttagande i övrigt av vad förut anförts, bör arbetsvård införas såsom en ny tjänstledighetsorsak bland de i 28 § Saar och motsvarande stadganden i andra statliga avlöningsförfattningar upptagna. Förmånen av full lön bör härvid tillkomma endast anställningshavare i avdragsgrupp 2 eller 3.

I framställningen föreslås att *reskostnadsersättning och traktamente* enligt allmänna resereglementet skall kunna utgå i samband med arbetsvård såsom om fråga var om förrättning i tjänsten. Mot detta förslag synes mig ingen erinran kunna göras, varför jag föreslår att bestämmelser av denna innebörd meddelas. Jag förutsätter att vid bestämmelsernas tillämpning föreliggande möjligheter till nedsättning av traktamente utnyttjas i fall, då genom särskilt vidtagna åtgärder omkostnaderna må hava reducerats.

Framställningen innefattar slutligen förslag beträffande *bestridande av vissa kostnader*, som kan vara förenade med genomförande av arbetsvårdsåtgärder. I framställningen anges härvid såsom exempel bl. a. kostnader för anlagsundersökning, kursavgifter och utgifter för undervisningsmateriel.

Förslaget innebär, att angivna kostnader, i den mån anställningsmyndigheten saknar disponibla medel för deras täckande, skall bestridas från det under femte huvudtiteln upptagna anslaget till Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsverksamhet. Det må erinras, att enligt förslag i årets statsverksproposition angivna anslag fr. o. m. nästkommande budgetår skall inarbetas i det under femte huvudtiteln upptagna anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Av remissmyndigheterna har riksräkenskapsverket ansett, att ifrågavarande kostnader bör bestridas från anställningsmyndighetens omkostnadsanslag. Statskontoret har vid sina överväganden i frågan kommit till att det av nämnden för partiellt arbetsföra i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen i annat sammanhang förordade särskilda löneanslaget för omplacerade partiellt arbetsföra borde uppdelas på en lönepost och en omkostnadspost, från vilken sistnämnda post här avsedda omkostnader skulle bestridas i den mån myndigheten icke disponerade medel härför. Jag ansluter mig på denna punkt till det förslag, som framlagts av riksräkenskapsverket, och förordar sålunda, att ifrågavarande särskilda kostnader får bestridas från omkostnadsanslag. På Kungl. Maj:t bör få ankomma att meddela de kompletterande föreskrifter, som kan bli erforderliga.

Kungl. Maj:t torde böra inhämta riksdagens bemyndigande att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad förut anförts, vidtaga ändringar i 28 § Saar och motsvarande stadganden i andra av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar ävensom meddela föreskrifter beträffande reskostnadsersättning och traktamente i samband med ar-

betsvård samt om ordningen för bestridande av i samband med dylik vård uppkommande särskilda kostnader.

Gällande föreskrifter beträffande handläggning av frågor rörande partiellt arbetsföra är i princip tillämpliga endast å anställningshavare i statens tjänst. Dock har beträffande statens nämnd för partiellt arbetsföra förutsetts, att dess biträde kan påkallas även i fall inom den statsunderstödda pensioneringsverksamheten. Med hänsyn till tillämpningsområdet för den statliga pensioneringen kan anledning föreligga att i samband med den överarbetning av föreskrifterna, som kan föranledas av vad jag i det föregående föreslagit, överväga en utvidgning av området för föreskrifternas giltighet till andra anställningshavare med avlöning enligt av Kungl. Maj:t meddelade avlöningsbestämmelser i den utsträckning så kan ske utan att gripa in i området för vederbörande huvudmäns beslutanderätt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden verkställa de kompletteringar av gällande bestämmelser, som kan befinnas lämpliga.

Jag finner det angeläget, att i detta sammanhang jämväl beröra vissa problemställningar, som gäller möjligheterna att efter avslutade arbetsvårdsåtgärder placera partiellt arbetsföra i lämpliga arbetsuppgifter eller i andra fall genom lämplig förflyttning undvika sjukpensionering. I olika sammanhang har under senare år kunnat konstateras, att vissa svårigheter möter beträffande omplacering till annan tjänst i dylika fall. Senast har sådana spörsmål berörts i den tidigare nämnda framställning, som låg till grund för förslaget om införande av ett särskilt löneanslag vid omplacering av partiellt arbetsföra. I olika fall, som underställts Kungl. Maj:ts prövning under senare år, har samma problemställningar förekommit.

Svårigheterna föreligger inte minst då överflyttning till annat verk måste övervägas. Härvidlag är till en början att märka, att förflyttningsskyldigheten för ordinarie tjänstemän i vissa fall är begränsad till att omfatta endast det egna förvaltningsområdet. Förslag om att en utvidgning av förflyttningsskyldigheten i dylika fall skall övervägas i samband med pågående översyn av löneförfattningarna har väckts av statskontoret och statens pensionsanstalt i en under år 1959 till Kungl. Maj:t ingiven framställning. Vissa andra svårigheter är av anslagsteknisk natur eller sammanhänger med frågor om uppehållande med vikarie eller vakantsättning av tjänst.

Såväl vid ifrågasatt förflyttning till annat verk som inom det egna verket kan svårigheter uppkomma med hänsyn till att förflyttningsskyldighet ej föreskrivits för icke-ordinarie personal. Att så ej skett får ses mot bakgrunden av att möjlighet till uppsägning föreligger. Det ligger emellertid med hänsyn till innehållet i gällande pensionsbestämmelser i sakens natur, att sistnämnda möjlighet har begränsad betydelse i fall, då fråga är om tjänstemän, som under tiden för anställningen på grund av sjukdom eller invaliditet blivit oförmögna att fullgöra de med deras tjänster förenade arbetsuppgifterna. Dessa omständigheter kan försvåra en omflyttning till annan lämpligare tjänst till och med i fall, då denna är placerad i samma

lönegrad som den vederbörande innehar. I sist avsedda fall synes emellertid ej betänkligheter behöva råda mot en uppsägning. En tilltänkt förflyttning till lägre tjänst kan, i den mån uppsägning ej anses vara rimlig, ske allenast efter tjänstemannens medgivande. Här omnämnda förhållanden kan antas ha i många fall medfört längre tids sjukledighet och ev. sjukpensionering i den innehavda tjänsten, utan att från medicinsk synpunkt föreliggande möjligheter till omplacering i andra arbetsuppgifter har kunnat prövas.

Mot bakgrunden av det anförda finner jag det angeläget, att möjlighet öppnas för Kungl. Maj:t att, efter prövning av omständigheterna i det enskilda fallet, vidtaga särskilda åtgärder, som kan underlätta en omplacering till annan tjänst i fall, då detta är lämpligt och hinder ej möter ur medicinsk synpunkt. Kungl. Maj:t bör sålunda tillerkännas befogenhet att, i fall av här avsedd natur, besluta om vissa avvikelser från eljest gällande regler om förening av tjänster ävensom medgiva att vederbörande i den tjänst, till vilken omplacering ifrågasättes, må bibehållas vid lönen i den tidigare högre tjänsten. Sistnämnda förmän bör kunna ifrågakomma såväl i fall, då den tidigare tjänsten frånträdes, som då vederbörande efter Kungl. Maj:ts medgivande förenar den med den lägre tjänsten.

Medgivande av angivet slag förutsätter jag skola ifrågakomma endast då det är styrkt, att det utgör en förutsättning för genomförande av en eljest lämplig omplacering av partiellt arbetsför eller av annan anställningshavare, som eljest måste sjukpensioneras. Framställning om dylikt medgivande bör av verksamheten ingivas till statens nämnd för partiellt arbetsföra, som har att med eget yttrande vidarebefordra den till Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t torde böra utverka riksdagens bemyndigande att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad här anförts, meddela beslut i angivna hänseenden.

III. Vissa frågor rörande samordning av tjänstepensionsförmåner med änke- och barnpensioner

I prop. 1960: 75 har framlagts vissa förslag om änke- och barnpensionering. Förslagen innebär, att icke inkomstprövade folkpensionsförmåner den 1 juli 1960 införes för änkor. Sådana förmåner i form av garantibelopp skall utgå även i fall då mannen avlidit under tiden juli 1958—juni 1960. Särskild lag om icke inkomstprövade barnpensioner föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1960.

Vid bifall till de i propositionen framlagda förslagen erfordras vissa ändringar i 4 § tilläggsbestämmelserna till SPR ävensom i vissa andra till SPR anslutande författningar. Vidare uppkommer vissa särskilda frågor angående gemensam utbetalning av personalpensionsförmån och änke- eller barnpension.

De icke inkomstprövade änkepensionsbeloppen föreslås i propositionen kunna vara beroende såväl av tiden då mannen avlidit som av änkans ålder vid samma tid eller vid den tid, då barn på grund av sin ålder eller av annat skäl upphört att grunda rätt till änkepension. Beloppen kan också påverkas av utgående yrkesskadelivränta. Med hänsyn till nämnda omständigheter bör också det belopp, från vilket skall bortses vid avvägning av tjänstepension i form av familjepension åt änka, differentieras på motsvarande proportionella sätt.

Att barnpension kommer att beviljas enligt särskild lag påkallar bestämmelser av innebörd att förmånen i samordningsavseende skall behandlas som folkpension.

Beträffande den som i fråga om levnadsålder uppfyller förutsättningarna för rätt till folkpension i form av allmän ålderspension, men som ej åtnjuter dylik pension, skall enligt gällande bestämmelser samordning göras enligt vissa normer. I fråga om den som jämte tjänstepensionen eventuellt åtnjuter utländsk förmån motsvarande sådan folkpension sker likaledes samordning enligt särskilda grunder. I de nämnda fallen kan samordningen vara provisorisk i avvaktan på erforderliga uppgifter. Angivna bestämmelser torde böra kompletteras med i huvudsak motsvarande regler i fråga om änke- och barnpensioner.

Vad som beträffande samordningsfrågorna sagts om tjänstepension enligt SPR gäller även personalpension enligt äldre bestämmelser, då en med hänsyn till det nya reglementet avvägd s. k. riktnivå skall fastställas.

Vissa övergångsbestämmelser torde bliva erforderliga i anslutning till vad här förut förordats.

Beslut om änke- och barnpensioner enligt den föreslagna lagstiftningen torde under tiden närmast efter ikraftträdandet komma att erhålla en mera vidsträckt retroaktiv tillämpning än som därefter kommer att vara normalt. Med hänsyn härtill torde det vara angeläget att under budgetåret 1960/61 vid gemensam utbetalning av personalpensionsförmån och änke- eller barnpension möjliggöra preliminär beräkning och utbetalning av förmånernas sammanlagda belopp. Vid definitiv beräkning bör, om det utbetalade beloppet blivit för lågt, reglering ske och, om det blivit för högt, återbetalnings-skyldighet ifrågakomma i sådan utsträckning som framgår av 16 § 2 mom. reglementet.

IV. Vissa i samband med polismans övergång till statlig pensionering uppkommande frågor

Vissa frågor, som aktualiseras efter polismans övergång mellan kommunal och statlig pensionering, har tagits upp i framställningar av *Strängnäs polisdistriktsförbund* den 18 september 1957, *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund* den 9 december 1959 samt *Svenska polisförbundet* den 30 december 1959.

Strängnäs polisdistriktsförbund omfattar förutvarande Strängnäs, Mariefreds och Åkers-Selebo polisdistrikt. Sammanläggningen ägde rum den 1 januari 1956. Före nämnda dag kunde statlig pensionsrätt inte tillförsäkras polismän i någon av nämnda städer. Det sammanlagda distriktet kom delvis att bestå av annan kommun än stad eller köping, varigenom möjlighet till pensionering i statens pensionsanstalt öppnades. Enligt det kommunala pensionsreglementet skulle polismännen i dylikt fall undantagas från detta reglementes tillämpning.

För statlig pensionsrätt tillgodoräknas vid sådan övergång till statlig pensionering endast anställningstid efter övergången. Dessförinnan förvärvad pensionsrätt nedsattes i enlighet med kommunala pensionsreglementen till fribrev. I vissa fall följer av bestämmelser i 1925 års polislöneförordning, att huvudmannen skall bereda anställningshavaren eller hans efterlevande pension, som icke är på sådant sätt begränsad. Det har emellertid i fall som inte omfattas av nyss avsedda bestämmelser förekommit, att sammanlagda beloppet av fribrevsförmån och statlig pension blivit väsentligt lägre än om enbart statlig eller enbart kommunal pensionering skett med tillgodoräkning av den sammanlagda anställningstiden hos staden.

Polisdistriktsförbundet, kommunförbunden och polisförbundet har hemställt om åtgärder i syfte att pensionsrätt, som polisman intjänat på grund av anställning med kommunala pensionsbestämmelser, måtte få samordnas med pensionsrätt som förvärvas på grund av anställning i polisdistrikt med statliga pensionsbestämmelser.

Frågor om samordning bl. a. vid polismans övergång från kommunal till statlig pensionering torde komma att uppmärksammas av den år 1959 tillsatta SPA-utredningen. Det synes mig emellertid vara angeläget, att Kungl. Maj:t beträffande pensionsfall av här avsedd natur för tiden från och med år 1956 intill dess statsmakterna tagit ställning till förslag från utredningen erhåller möjlighet besluta om viss pensionsförbättring, där en sådan, i fall som inte omfattas av polislöneförordningens bestämmelser om pension, kan anses särskilt motiverad. Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela beslut av denna innebörd torde böra inhämtas.

V. Vissa ändringar i grunderna för den s. k. bilkalkylen m. m.

Inledning

I prop. 1951:19 förelades riksdagen till antagande ett förslag om vissa ändringar i det då gällande allmänna resereglementet. De föreslagna ändringarna innebar bl. a., att ersättning för resa med egen bil skulle utgå enligt bestämmelser, utfärdade av Kungl. Maj:t. Föredragande departementschefen anförde, att — sedan riksdagen meddelat beslut rörande de föreslagna reglementsändringarna — det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de avsedda ersättningsbestämmelserna. För att riksdagen skulle bli

i tillfälle att få kännedom om hur dessa bestämmelser enligt departementschefens mening borde närmare utformas, lämnades i propositionen — i anslutning till ett av statens sakrevision framlagt förslag — en redogörelse härför.

Angivna redogörelse berörde väsentligen följande särskilda frågor, nämligen fördelningen mellan staten och den enskilde av fasta och rörliga bilkostnader, förhöjning av kilometerersättningen för resor i de nordligaste länen, särskild ersättning för medresande förrättningsman samt ersättning i vissa fall för medförd utrustning.

De av departementschefen förordade riktlinjerna lämnades utan erinran av riksdagen och lades till grund för bestämmelser i ämnet (SFS 1951:131, numera SFS 1952:780 med däri senast genom SFS 1959:203 vidtagna ändringar).

I anslutning till utfärdandet av nämnda bestämmelser uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 16 mars 1951 åt statens sakrevision att årligen — med beaktande av prisläget under första veckan i april och i överensstämmelse med de i prop. 1951:19 angivna grunderna — före den 1 maj till Kungl. Maj:t inkomma med kalkyl över fasta och rörliga kostnader för i propositionen nämnda biltyper och därav föranledda förslag i fråga om kilometerersättningens belopp för nästkommande budgetår.

Genom beslut den 27 januari 1956 anbefallde Kungl. Maj:t statens sakrevision att undersöka, huruvida med hänsyn till dittills vunna erfarenheter anledning funnes till ändringar i grunderna för gällande bilkalkyl. Med anledning av detta uppdrag framlade sakrevisionen i skrivelse den 7 januari 1957 ett av statstjänstemännens fyra huvudorganisationer godkänt förslag till vissa ändringar i grunderna för bilkalkylen. I prop. 1957:158 anmälde detta förslag för riksdagen i de delar förslaget innefattade ändring av sådana gällande ersättningsgrunder, för vilka redogörelse lämnats i förenämnda prop. 1951:19. Förslaget föranledde ingen erinran från riksdagens sida (SU 1957:118, rskr 301).

Sakrevisionens år 1957 avgivna förslag innebar bl. a., att den tidigare nämnda årliga översynen skulle begränsas till att gälla prisjusteringar, medan invägningen av de särskilda kostnadselementen skulle bindas för en tidsperiod av tre år, räknat fr. o. m. den 1 juli 1957. I skrivelse den 25 januari 1960 har sakrevisionen anfört, att revisionen — eftersom den första treårsperioden utgår den 30 juni 1960 — ansett sig böra utreda frågan om eventuella ändringar i bilkalkylens grunder och framlägga därav betingat förslag. I skrivelsen har sakrevisionen framlagt vissa ändringsförslag, som godkänts av de fyra huvudorganisationerna. Över sakrevisionens förslag har efter remiss utlåtanden avgivits av försvarets civilförvaltning, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskontoret, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, skogsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och domänstyrelsen.

Jag torde nu få anmäla sakrevisionens förslag med däröver avgivna utlåtanden i de delar förslaget innefattar ändring av sådana nu gällande ersättningsgrunder, för vilka redogörelse lämnats i de förenämnda propositionerna. Förslaget innefattar härutöver bl. a. vissa ändringar i fråga om invägningen av olika i bilkalkylen ingående kostnadselement.

Sakrevisionens förslag och däröver avgivna utlåtanden

De fasta kostnadernas fördelning. De sedan den 1 juli 1957 gällande grunderna för fördelning mellan staten och den enskilde av de fasta bilkostnaderna (amortering, ränta, skatt, försäkring, garage och tvättning) innebär följande: vid 500 mils årlig körlängd i tjänsten ersättes 50 % av fasta kostnaden (fk) vid 1 500 mils körlängd, vid 1 500 mil 85 % av fk vid denna körlängd och vid 3 000 mil 95 % av fk vid denna körlängd. De ändringar i tidigare gällande grunder, som verkställdes den 1 juli 1957, utgjorde resultatet av en kompromiss, som innebar ett tillgodoseende av å ena sidan personalorganisationernas önskemål om en förbättrad ersättning vid kortare körlängder och å andra sidan sakrevisionens krav om ändring i fråga om det tidigare tillämpade systemet med 100 procents kostnadstäckning vid större körlängder.

I en vid förenämnda skrivelse den 25 januari 1960 fogad promemoria har sakrevisionen framhållit, att i dagens läge med fog kan hävdas att den ökande biltätheten i allt högre grad skapar en presumtion för bilinnehav, oberoende av möjlighet att utnyttja egen bil för tjänsteresor, och att de med bilinnehav förenade kostnaderna tenderar att ingå i normal konsumtionsstandard. Under hänsynstagande bl. a. till att frågan om principerna för kostnadsfördelningen mellan statsverket och bilägaren prövades så nyligen som för tre år sedan, finner sakrevisionen tiden knappast vara mogen för en radikal omprövning av denna fråga. Emellertid anser sakrevisionen en ändring böra ske beträffande fördelningen av de fasta kostnaderna vid korta körlängder.

Vid de mellan sakrevisionen och personalorganisationerna förda överläggningarna har enighet vunnits om, att såsom ett alternativ till nuvarande grunder kunde övervägas ett förslag, som innefattar att den nuvarande zonen mellan 500 och 1 500 mils årlig körlängd uppdelas i två zoner, 500—1 000 respektive 1 000—1 500 mil, och att bilens livslängd vid en årlig körlängd av 1 000 mil bestämnes till 10 år (f. n. 11 år för mindre och 12 år för större bil). Förslaget innebär i fråga om kostnadstäckningen följande: vid 500 mils körlängd i tjänsten ersättes 50 % av fk vid 1 000 mil (f. n. 50 % av fk vid 1 500 mil), och vid 1 000 mil ersättes 70 % av fk vid 1 500 mil (f. n. 67,5 % av fk vid 1 500 mil). Denna förskjutning av kostnadstäckningen mot större körlängder med därav följande ändringar i kilometerersättningarna anges med utgångspunkt i prisläget i mitten av maj 1959 medföra en kostnadsminskning för statsverket å i runt tal 170 000 kronor.

Sakrevisjonen hemställer, att det framförda förslaget om fördelning av de fasta kostnaderna och indelning i körzoner skall tagas under övervägande såsom ett alternativ till nuvarande ordning.

Flertalet remissmyndigheter har inga erinringar mot sakrevisjonens förslag om ändrade grunder för fördelning av de fasta kostnaderna och om uppdelning av zonen 500—1 500 mil i två zoner. Vad beträffar införandet av en ny zon mellan 500 och 1 000 mil framhåller *skogsstyrelsen* och *medicinalstyrelsen*, att en dylik zon ansluter sig väl till körlängdernas medeltal. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Malmöhus* och *Västernorrlands län* har å andra sidan uttalat vissa betänkligheter mot införande av ytterligare en zongräs. *Statskontoret* har för sin del intet att erinra mot att sakrevisjonens här avsedda förslag prövas men föreslår att prövotiden begränsas. *Lantbruksstyrelsen* och *telestyrelsen* har i sina utlåtanden framhållit förslagets karaktär av förhandlingsöverenskommelse. *Lantmäteristyrelsen* kan ej biträda förslaget om ändrade grunder för fördelningen av de fasta kostnaderna, detta med hänsyn till den minskade kostnadstäckningen vid de korta körlängder, som är vanliga inom lantmäteriet.

Tilläggsersättning vid tjänsteresa i de nordligare länen m. m. Enligt gällande bestämmelser utgår vid tjänsteresa inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län särskild tilläggsersättning med 2 öre per kilometer under tiden den 1 december—den 30 juni och eljest med 1 öre per kilometer.

Vid överläggningarna mellan sakrevisjonen och personalorganisationerna har de sistnämnda uttalat önskemål om särskild skyndsamt utredning rörande bilkostnaderna i Norrland samt yrkat bl. a. vissa höjningar av nu utgående tilläggsersättningar i avvaktan på sådan utredning. Sakrevisjonen, som biträtt tanken på utredning, har i sin förenämnda promemoria framhållit, att bl. a. klimatförhållandena, särskilt i de inre delarna av Norrland, torde motivera en högre ersättning än annorstädes. Sakrevisjonens av personalorganisationerna godkända förslag på denna punkt innebär dels att frågorna om tilläggsersättning vid resa i Norrland, så snart ske kan och om möjligt före den 1 juli 1961 skall omprövas efter vederbörlig utredning, dels ock att tilläggsersättningen för tiden den 1 december—den 30 juni skall i avvaktan på utredning provisoriskt höjas från 2 till 4 öre vid resa inom Västerbottens och Norrbottens län.

I detta sammanhang bör nämnas, att sakrevisjonen i skrivelsen förordat, att jämväl förutsättningarna för medgivande att i tjänsten mot ersättning begagna s. k. större bil omprövas efter utredning. Klarare normer beträffande förutsättningarna för användande av sådan bil anses böra eftersträvas. Även frågan om gränsdragningen mellan större och mindre bil — eventuellt frågan om en mera differentierad indelning i viktclasser — bör bli föremål för prövning i detta sammanhang. I denna fråga har närmare överlägg-

ningar med personalorganisationerna ej ägt rum, men sakrevisionens förslag om utredning har godtagits av organisationerna.

Förslaget om en översyn av frågorna om tilläggsersättning vid resa i Norrland och ersättning för användande av större bil har av remissmyndigheterna genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I några fall har myndigheterna särskilt betonat angelägenheten av att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Förslaget om en viss provisorisk höjning av tilläggsersättningen vid resor i de båda nordligaste länen avstyrkes av *statskontoret* i avvaktan på resultatet av den begärda utredningen. *Länsstyrelserna i Västernorrlands och Jämtlands län* anser å andra sidan, att den föreslagna höjningen bör gälla även dessa län. *Landsfogden i Norrbottens län*, från vilken yttrande i ärendet infordrats av länsstyrelsen i länet, finner den föreslagna höjningen uppenbart otillräcklig. I övrigt har de remissmyndigheter, som berört förevarande fråga, tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran.

Departementschefen

Såsom inledningsvis nämnts ankommer det på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om ersättning vid tjänsteresa med egen bil. I analogi med vad som skett i tidigare sammanhang torde jag nu för riksdagens kännedom få i korthet redovisa mitt ställningstagande till det av sakrevisionen framlagda förslag, för vilket jag i det föregående redogjort.

Jag vill till en början understryka, att de av sakrevisionen framlagda förslagen godtagits av statstjänstemännens huvudorganisationer. Redan i samband med den för tre år sedan genomförda omregleringen framhöll jag, att mera restriktiva bestämmelser än som innefattades i sakrevisionens då aktuella förslag, kunde vara på sin plats på grund av privatbilismens expansion på senare år. Med hänsyn till den alltjämt ökande omfattningen av bilismen anser jag det konsekvent att nu göra en viss förskjutning av kostnadstäckningen mot högre körlängder. Den av sakrevisionen föreslagna avvägningen torde få anses skälig. Jag delar nämligen sakrevisionens uppfattning att med hänsyn till den förhållandevis korta tid, som förflutit sedan fördelingsgrunderna senast ändrades, en mera radikal omprövning av kostnadsfördelningen ej nu bör ske. Jag förordar sålunda, att det såsom ett alternativ till gällande grunder framlagda förslaget om ändrad fördelning av de fasta kostnaderna mellan staten och bilägaren genomföres.

De betänkligheter, som vissa remissmyndigheter anfört beträffande olägenheterna av att ytterligare en zongräns införes, bör enligt min mening ej utgöra hinder mot förslagets genomförande.

Jag delar sakrevisionens uppfattning om behovet av en utredning i fråga om tilläggsersättning vid resa i Norrland och om förutsättningarna för medgivande att i tjänsten mot ersättning begagna s. k. större bil.

Vad sakrevisionen föreslagit i fråga om en provisorisk höjning av till-

läggsersättningen i Norrbottens och Västerbottens län föranleder ingen erinran från min sida. Med hänsyn till att överenskommelsen mellan sakrevisionen och personalorganisationerna på denna punkt innebär en provisorisk lösning för budgetåret 1960/61, kan jag å andra sidan ej tillstyrka av vissa remissmyndigheter föreslagna ytterligare förbättringar av denna tilläggsersättning.

Hemställen

Vad jag i det föregående under I—IV förordat bör i princip träda i kraft den 1 juli 1960. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kan befinnas erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att

1) vidtaga ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente den 30 juni 1948 (nr 436), avlöningsreglementet för övningslärare den 9 juni 1950 (nr 386) och statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287) i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående under I förordats,

2) i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående under II förordats

a) vidtaga ändringar i 28 § statens allmänna avlöningsreglemente den 30 juni 1948 (nr 436) och motsvarande stadganden i andra av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar,

b) meddela bestämmelser angående dels resekostnadsersättning och traktamente i samband med arbetsvård dels ock ordningen för bestridande av vissa i samband med dylik vård uppkommande särskilda kostnader,

c) meddela beslut om tjänsteförening och rätt att bibehålla avlöningsförmåner i vissa fall,

3) meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder i övrigt, som må erfordras i fråga om samordning av tjänstepensionsförmån med änke- eller barnpension, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående under III förordats,

4) besluta om pensionsförbättring i vissa fall, då polisman övergått från kommunal till statlig pensionering, i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående under IV förordats, samt

5) utfärda de övergångsbestämmelser, som kan bli erforderliga i anledning av förenämnda förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen,
att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll
utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Regen

Innehållsförteckning

I. Vissa ändringar i avlöningsreglementena och statens allmänna tjänstepensionsreglemente	3
A. Statens allmänna avlöningsreglemente (Saar)	3
B. Avlöningsreglementet för övningslärare (Arö)	6
C. Statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR)	6
II. Förmåner i samband med arbetsvård för partiellt arbetsföra, m. m.	6
Departementschefen	10
III. Vissa frågor rörande samordning av tjänstepensionsförmåner med änke- och barnpensioner	15
IV. Vissa i samband med polismans övergång till statlig pensionering uppkommande frågor	16
V. Vissa ändringar i grunderna för den s. k. bilkalkylen m. m. ...	17
Inledning	17
Sakrevisionens förslag och däröver avgivna utlåtanden	19
Departementschefen	21
Hemställan	22